

26278

გ. სანაძე

№ 2 უოველკვირეული უურნალი 1907 წ.

5442

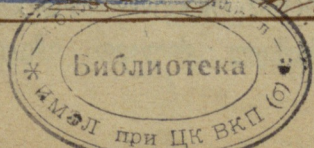
ფასი 10 კაპიტი

გ. სანაძე

საქართველოს
ანტიკონსტანტინე
პროკურატორი
გიორგი მარტოვიძე

„ტერტერას ონები“

ბარბარას ოცნები.

(ნამდვილი ამბავი ახლო წასულიდან)

I.

განთიადია. სოფლის ერთ ქობში ქონის სანთელი ოღნავათ ბეუტავს და მის პირდაპირ სნეული გლეხი მომაკვდავ თვალებს ახელს და ხუჭავს...

გვერდს მოჯდომია ავათმყოფს ცოლი, თვალთავან ცრემლი სდის ნაკადულათ: დღეს ეთხოვება ქმარს სამუდამოთ, — მისი იმედი დღეს ქრება სრულათ...

პაწა ბავშვები, ფეხშიშველები, სულთმობრძავ მამას გარს შემორტყმიან და დედის ცრემლის დანახვანჯელა ეს უსუსურნიც მწარეთ ტირიან!..

უკანასკნელათ გაინძრა მამა და ბავშვებისკენ გადმოიხედდა; უნდოდა ეთქვა ბეჩავს რაღაცა, მაგრამ სიტყვის თქმას ვერ ახერხებდა.

ბოლოს აღმოხდა გულიდან ქმინვა, სუსტათ უცემდა მომაკვდავს გული; მიაპყრო თვალი მტირალე ცოლსა და განუტევა ტანჯული სული...

უცებ შეიქნა წივილ-კივილი, ატყდა ჩოჩქოლი და ღრიანცელი, შეინძრა ხალხი, გამოემურა, ფეხზე წამოდგა მთელი სოფელი...

II.

ივრის ხეობის ერთ დიდ სოფელში აღმართულია სომხის საყდარი და იმის გვერდით გამოქიმულა მდიდარ ტერტერას დიდი სახლ-კარი.

თვით ტერ-სტეფანა სახლის დერეფნის მოაჯირზედა გადახნექილა, გვერდით მოუსხავს თავის ცოლშვილი მათ გულს უამებს საამო დილა.

ისმის კისკისი, სიცილ-ხარხარი, ბჰობენ იმაზე, როს მარხვენ გლეხსა, რომ ტერ-სტეფანამ ფული აიღოს, უხვათ შეექცეს მსუქან ქელეხსა.

ამ დროს ტერტერას ამ სოფლის გლეხნი დებუტაციათ კრძალვით იახლენ, თხოვენ მობრძანდეს დღეს პანაშვიდზე და მიცვალებულს შაბათს დამარხვენ.

— ძრიელ მეწყინა, სუფ-გეურქის მზემ, ტერტერამ წყნარათ ჩაიტუტუტუნა; საწყალ მიხუას ეგრე სიკვდილი, — მამავ, ოჯახმა სულ დაღუპულა!.. მაგრამ ხომ იცით, მეც ჰამა მინდა,

ჩემო შვილებო, სულიერო ძმავ, მიხას ცოლს ეტყვი: „ტერტერამ ბძანა — ოთხ თუმან ნაკლებ მკვდარს არ დაემარხავ.“ — საწყალ მიხუას პირველი ცოლის

სამარხი ჯერაც არ მოუცია, ოც მანეთს ძველში გამოვუჩოთქავ და დღეს მერგება კიდევ ოცია.

— ტერ ჰაირ! მიხას ვინ მიაქვავა ოთხი თუმანი, რომ შენ მოგაერთო? ბეჩავს სულ ყველა, რაც რამ გააჩნდა, და თვით ჩოხაც კი მას აქვს გირაოთ!

— მერე მე რა ვქნა? ჰამა არ მინდა? ჩემი ხელობა იცით, რაც არი. მიხას ოჯახში აღარც სანათლი, არც ჯვარ-საწერი აღარვინ არი!..

ერთი კომლობა სულმთლათ დამაკლდა, მითხარით მერე ვისგან ავილო? სახლმა, ოჯახმა პური თხოულობს, თუ მკვდრისგან არა, ვისგან წავილო?..

წადით, მეც მოვალ და მიხას ქვრივსა თვითონ პირადათ გავურიგდები. მაინც უთხარით ჩემ მაგიერათ, — ოთხ თუმან ნაკლებ არ დაეთანხმდები!..

III

დანგრეულ ქობში, დეღამიწახე, გდია საბრალო მიხუას გვამი, ყველა იქ მყოფის სულს და გულისა სწყლავს მოულოდნელი ესე ამბავი.

გულის ფანტქალით ყველა მოელის ტერტერ-სტეფანას მობძანებასა და გულში ყველა იმის ფიქრშია, რომ აქ ვერ ნახვენ შებრალებასა.

აი მობძანდა თვით ტერ-სტეფანაც, წამსვე მოართვეს ხის სავარძელი, ტერტერამ წვერი ჩამოიბერტყა და უღვაშებზე გადისო ხელი,

— დიასახლისო! ძრიელ მეწყინა შენი მიხუას ეგრე სიკვდილი, მაგრამ ოთხ თუმან ნაკლებ არ ვმარხავ, არ მომიკვდება ჩემი ცოლ-შვილი.

— ვინ მამაქვავა ოთხი თუმანი? სახლში აღარა გამაჩნია რა... რაც რამ გვებადა, — ვალში წაიდეს, გუშინაც გზირმა ჩამოიარა.

— ვა! მაშ მე რა ვქნა, ჰამა არ მინდა? აი ხალიჩა, ეგეც ფულია... ხომ იცით, მკვდარს რომ მუქთათ დამარხვენ, არ უცხონდება იმას სულია.

არა უშავს რა, ქვაბიც მომეცით და ძველ ფარდაგსაც ფულათ ავიღებ;

ეს არის, დედავ, მე ოთხ თუმანზე, კოლ-შვილსა ვფიცავ, ნაკლებს არ ვიღებ! აქ კი შეიქნა ხალხში ჩოჩქოლი, ტერტერას ყველა თხოვს შებრალებას, მაგრამ ტერტერა მაინც არ იშლის ოთხ თუმანზედა გროშის დაკლებას, ვერ შეძლეს გლახთა ამის მოთმენა, ჟღერს სიტყვით მიმართეს მღვდელსა; ზოგი ქვას ესვრის ჩვენ ტერ-სტეფანას, ზოგიც უღერებს ბეჭებზე კეტსა... თურმე, ნუ იტყვი, სულიერ მამას კვერთხში ქონია ხიშტი ჩარქმული; მყისვე გაიძრო და ბევრს მათგანსა სისხლით უღება მთელი სხეული. აქვე აეცო ხალხსა ფიალა და ყველამ ერთათ შემოაუტია, ტერტერა გარბის თავ-სისხლიანი, ზედ ანაფორა შემოაფლეთია...

IV

ხალხი არ ცხრება, ტერტერას სახლ-კარს ბუზივით გარსა ავლებს ალყასა, ჩვენს ტერ-სტეფანას ლანძღვა გინებას მთელი მიდამო აძლევდა ბანსა. ბოლოს ქართველი მღვდლები მივიდნენ უქადდენ ტერტერს თმის გაკრექასა, თუ არ წავა და წესს არ აუგებს და ღვთის ანაბრათ დასტოვებს მკვდარსა. აქ კი ეცვალა ტერტერას ფერი, რა ყოფით იყო, დათანხმდა მღვდლებსა და იმ საღამოს თავშეხვეული ბოდიშსა თხოვდა ის თავის მრევლსა. უნდა გენახათ ჩვენი ტერტერა, თავ გაჩეხილი მკვდარს რომ უძღოდა. აცემ-ნატყები თავ-სისხლიანი რას ბუტბუტებდა, თვით არ უწყადა.

მიმინო.

ახალი ამბავი

მამა გოროდცევს სიზმარში უნახავს, რომ მესამე არჩევნებზე სულ თეთრი კენჭები მოსვლია. გაღვიძებისთანავე პოვოლაკი კრუ-გვანისათვის დეპეშა გაუგზავნია: „ნუ გეში-

ნიათ, ხვალ გამარჯვება მე დამრჩება და დუმის კარებში „კავშირის“ სამფეროვანი დროშა მოაგებეთო“.

თფილისში ხმა გავრცელდა, რომ ამ დღეებში პეტერბურგიდან მოელიან დიმიტრი აბაშიძეს (ეპისკოპოსს) და ცნობილ ვოსტოგოვს. პირველი ინიშნება საქართველოს კათოლიკოსათ, ხოლო მეორე ალავერდის კორეპისკოპოსათ. მ. გოროდცევი ბალაჯარის სადგურზე მიეგებება მათ და მიულოცავს.

ამ დღეებში „ანარქისტ კომუნისტების“ ადგილობრივმა ჯგუფმა ფურცელი გამოუშვა, რომლითაც საქვეყნოთ აცხადებს ხსენებული ჯგუფი, რომ ამიერიდან შანტაჟისტობას თავს ვანებებთო.

ქუთაისიდან გვატყობინებენ, რომ მთელი ქუთაისის ციხის ადმინისტრაცია თფილისში ჩამოსულა გაქცეული ტუსაღების საძებნელათ და ქუთაისის ციხეში სრული თავისუფლებაა.

იქიდანვე გვწერენ, რომ საშინელი ქარიშხალის დროს ქალიშვილებს თავიდან „შლიაპები“ აგლეჯიათ და მთელი ქუთაისი ხელოვნური ყვავილებით მოუფენია. ქალიშვილები ქარიშხალს გენერალ-გუბერნატორთან უჩივიან და მოითხოვენ ზარალის აღდგენას.

როგორც დანამდვილებით გავიგეთ „მასხარის“ ყოფილ რედაქტორს, როგორც „ჩოთქის“ კაცს, ამ სამი თვის წინეთ „მასხარის“ დარჩენილი მასალა წნილათ ჩაუდვია და ეხლა „ცეცხლზე“ აშრობს, რომ საზოგადოებას ახლათ მოაჩვენოს და გაას ღოს. ამ მიზნით გამოვა კარიკატურებიანი ყურნალი „ცეცხლი“, რომელსაც მკითხველი საზოგადოება უთუოთ წყლით ჩააქრობს.

დაიბეჭდა ვილაცა ახალ გამოცხობილი ვითომ პოეტის—ვეგენი დვალის ლექსები.

ამ „პოეტის“ საუკეთესო ლექსათ უნდა ჩაითვალოს შემდეგი კუპლეტი:

„გაი ბატონს, ვუი ბატონს,
ჩვევსუტე მის ქაფბატონს!“

„ისარის“ განცხადების ცნობილმა ავტორმა ისაია კასპაროვმა, გაამართლა თავისი მუქარა და 10-ს ამა ოკტომბერს ოთხი მუშა ერთათ დაატუსაღებინა პოლიციელებს. ამის შესახებ ვრცელი შენიშვნა მოთავსებულია „კვირიდან-კვირამდეში“.

ტოლმაჩევემა აქცია, ანგრია, აქცია, ანგრია, შენ ხარ ჩემი ბატონი, აი პატარა გურია, მარა სულ მთლათ დაქცევა კიდევ ვერ მოასწრო, ისე გადაეთრია ის ოჯახდაქცეული. იგი კი მოშორდა, როგორც იყო, განაწამებ ხალხს, მარა ახლა მის მაგიერ ზეცა და მისი ბნელი ძალები ამოძრავდენ ხალხის წინააღმდეგ.

ბენია. ეს ზეცის რისხვა რაღაში გამოიხატება? ალიხანოვი ხომ იქიდან ველარაფერს დააკლებს?

ბეშტია. ალიხანოვმა, ბატონო, დამუშავებული და მოწეული სარჩო-საბადებელი გადაწვა და გადაბუგა, სადაც კი ფეხი დადგა,

ბენია და ბეშტია.

ბენია. აბა, ჩემო ბეშტია, რას იტყვი ახალს, რით გამახარებ?

ბეშტია. იიმე, რას ამბობ, გამახარებო?! ბენია, გასახარელი რა არის ჩვენში? გასახარელი არა და, სატირალ-საყვირალი კი ბევრია... თითო ალიხანოვი და ტოლმაჩევი ჩვენს წხარეს არ გამოვლევა და... და ამასობაში ქედექცა ჩვენი არჩივი ქვეყანა.

ზოგ რისხვას მიწიერი მთავრობა გვიგზავნის და ზოგსაც კი ზეციერი. ჯერ იყო და

მარა ალაგ-ალაგ მაინც ქე გადარჩა რაცხანიორთა ნაქურჩელი. ახლა კი აღარც ძველია ერთი მარცვალი და ახალიც ხომ წასულია ხელიდან... მოიხსნა ზეცამ პირი და დაუშინა ნამუშევარს კოხი და წვიმა, წვიმა და კოხი, ელვა და ქექა, ბუქი და ქარი... და ასე დღეს, ხვალ, ზეგ, ამ კვირაში, იმ კვირაში მუდამ, შეუსვენრათ, შეუწყვეტლათ და ამოაღბო ყველაფერი. სიმინდს რაღა გაახმობს, რაღა დაამწიფებს ამისთანა ამინდში? დამწიფება კი არა, სულ პეპლათ გაფრინდება მთელი ყანები, ხალხი უსაქმლ-

უსასმლოთ დარჩება და დაიხოცება, აბა რა დაემართება!..

ბენია. არა, ბეშტია, საქმეს მაქამდის არ მიიყვანს ჩვენი საზოგადოება: მოაგროვე-ბენ სიმინდს, ხორბალს, ერთი სიტყვით, რაც სჭირო იქნება და გაუზზავნიან ჩვენი ქვეყნის ყველა კუთხიდან.

ბეშტია. რაღა, ხამი ხომ არ ვარ, ჩემო ბენია, ასე რომ მელაპარაკები? ვინ შეეწევა? ჩვენი საზოგადოება? მერე და ხალხს რა ერგება აქედან? ან თუ ერგება, როდის? მეორეთ მოსვლის ხანს? ვერ ხედავ, გადამწვარ გურულების შესაწევარ ფულების თაობაზე რა ალიაქოთი არის ატეხილი? მახარაძე, კირვალიძე, გუნია და სხვები აგერ დაკლავენ ერთმანეთს!..

ბენია. ხო, სამედიკატორო სამართალიც არის დანიშნული ამ საქმის თაობაზე და ვნახოთ, ვის დაესხმება თავზე ლაფი.

ბეშტია. მაგი ჩემთვის დღესავით ნათელია. გუნია ჩემი კაი მეგობარი კაცია, მარა რაც მართალია, მართალია, ამ საქმეში ტყუის და სირცხვილსაც ქამს.

ბენია. მეც ასე მგონია. ისე კი ვფიქრობ, რომ გურულებს თავის დროზე არ უნდა მისვლოდეს შეწირულება.

ბეშტია. რა ბრძანებაა!.. დროზე კი არა, აგერ ორი წელიწადი გადის და ახლაც არ აქვთ მიღებული. დღეს ერთმა ნაცნობმა, რომელიც დამწვართა დამხმარე კომისიის წევრია, გადმომცა, რომ შარშან მიღებული ფული აგერ გასულ სექტემბერში ჩამოურიგებია დამწვრებისათვის აკეთელ მწყემსს, მამა დიომიდეს, კომისისავე წევრს, და ისიც თითქმის იძულებით და არა თავის ნებით. ამას წინეთ ერთი მეც ქე მომიხთა შემთხვევით აკეთზე გავლა და მაშინაც ქე მივაქციე ყურადღება ერთი ბიჭის სიმღერას, მარა მაშინ არ მესმოდა სიტყვების აზრი. ბიჭს ერთი ურემი ქოთნები და კოჭები მიქონდა ოზურგეთში გასაყიდათ, მიყობოდა ურემს და თანაც მიიმღეროდა:

„აბა დედი-დედა,
დიამიდე მდედედა,
მონათხაფია ფულებას
მუჯაზავი და მჭმედაო!“..

ბენია. ეჰ, ძმაო, მე თუ მკითხავ, ჩვენს დროში ყველა სვაფი და ყვაფია, ყველა მკამელი და მყლაპავია.

ბეშტია. მართალი ბრძანებაა და არც კი ღირს ამაზე ლაპარაკი. ახლა ერთი ხულიგნების არჩევნების შესახებ მითხარი, თუ როგორ გათავდა, ვინ გაიმარჯვა და ვინ ჩაინარცხა.

ბენია. შენ ცოტა ფრთხილათ ილაპარაკე. სიტყვა „ხულიგანს“ ერთდღე, ბეშტია ჩემო, თვარა შენც ევლოშვილის დღე დაგადგება, იცოდღე.

ბეშტია. რა ევლოშვილის დღეაო? აი ჩვენი იროდიონი დღისითაც კი წერს ლექსებს და ლამითაც. აბა, რა ქნას ან კი? „ნიშადურს“ მის მეტი სახეირო პოეტი არ გააჩნია და! მართალია, ის შარშან თუ შარშან-წინ ეს-დღე იყო, მარა ახლა ფედერალთა ბანაკში აქირავებს თავის მუზას, რომელსაც ამ ქვეით აღრე გაუკეთებს ზურგზე კუხას.

ბენია. კაცო, მე მისი მუზის კუხაზე როდი გელაპარაკები, მე გელაპარაკები ნამდვილ მისი ზურგის კუხაზე, რომელიც ხულიგნებმა გაუკეთეს...

ბეშტია. რაო?! ხულიგნებმა გაუკეთეს ზურგზე კუხაო?! ეს-ღა გვაკლდა!.. ააა, ეს ახალ-მოდის პაგრომია თუ?

ბენია. ახალ-მოდის არის თუ ძველის, — ასე კია და. ზოგიერთ ახირებულ პირებს სასაცილოთაც არ ყოფნიდათ ეს სამწუხარო შემთხვევა, მარა უგნურებს ავიწყლებათ ანდა-ზა: „ნუ დასცინი სხვასაო, გადაგზთება თავსაო“

ბეშტია. კაცო, რა ძალიან მაფრთხილებ? მე მათი არ მეშინია და პირშიაც კი ვეტყვი მათ, რომ ისინი ხულიგნები და კიდევ უარესებიც არიან, მარა შენ ნუ გადაამაყოლებ, თუ კაცი ხარ, მათი არჩევნების ამბავს, ისე მოკლეთ მითხარი!..

ბენია. რა უნდა ვითხრა, რაც არ გათავებულა საბოლოოთ. იყარეს კენჭი, მარა გამარჯვებული ჯერ არავინაა: ხმები თითქმის ისე გაიყო პარტიებს შორის, როგორც პირველ არჩევნებზე: ობსოლიუტური, უმეტესობა, თუ რალაც ჯანდაბაა, არავის ამოსვლია.

კიდევ უნდა იყარონ კენჭი მესამე ჯერ და ვანახოთ, რა იქნება.

ბეშტია. რა იქნება და იგი! ხულიგნები გაიტანენ ლელოს.

ბენია. აწ კმარა ესე აშაფი,
ჩემი ძმობილად ბეშტია,
ამდენი გლოფა-გოდებით
თავს დაგვეხვევა რეტია...

ბეშტია. მას კარგი, კადევ წაფიდეო,
ჩემი ძვირფასო ბენია,
აწ მიტვირს კარტახს გადასვლად,
იქ სშირათ გადმიბუნია.

ხლაფორთი

კვირიდან-კვირამდე

„ნიშადური“-ს იუმორი. მხსნელი ყუმბარა. არჩევნები რჯსთა კურიაში. უცნაური განცხადება. ახირებული დირექტორი.

„ნიშადური“-ს იუმორი, თქვენც ქე მოგეხსენებათ, ისევ გალა 1) ნიშადურია. გამლე-სავიც ქე ყავს კა გვარიანი ყმაწვილი—აი ჩვენი ვალერიან გუნია. გალა ხომ მწვავე არაა, რომ ძლიერ პირებს აუწვას კანი და, აი, ბ-ნი გუნიაც უსვამს და უსვამს ამ გალა სითხეს საბრალო ქალებს. ხან ძროხებს ადარებს ამ საწყლებს და სულელებს უწოდებს, 2) ხან გძელ-თმიანებათ ზატავს და ქკუა მოკლებათ იხსენებებს! 3) რას ერჩის ნეტა ამ საცოდავებს, ასე რომ დეობრიყვა? მერე დაბრიყვება დაბრიყვებას ქვია!... ყველა ქალებს ერთაო მოუსვა ხელი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და ერთ ტაფაში გადაუძახა გაურჩევ-გაუსამართლებლათ. არც გათხოვილი მანდილოსნები დაინდო, არც ბარიშნების ხათრი დაიდვა, არც ლამაზებს შეხედა მოწყალების თვალით და არც მახინჯებს, ასე ერთი ჯოხით გადენა ყველა!.. ძალიან მიკვირს ამისთანა დარბაისელი კაცისაგან ასეთი საქციელი, მარა, ვფიქრობ, აქ რაღაცა სხვანაირი ლაციცობა, სხვანაირი ტრფი-ალება უნდა იფარებოდეს. ასე რომ არ იყოს, აბა ისე რაღა მოიჭრიდა, ბატონო, თავს ვალე-

რიანი მთელ „ეროპიაში“? მე რომ კაცმა მკითხოს, ქალები არა, ამისთანა რამეს ჩიტის გულიც კი არ მოითმენს... და თუ არ მოითმენენ, მაშინ ვითომ რა იქნება? რა და ებღღვენებიან „მოკლე კევიანები“ „ნიშადურს“, წავლენენ ხელს გძელ ქკუაში და, ერიპაა შეიქნება ერთი მიქიჩ-მოქიჩვა... რედაქტორს, სათქმელათ არ მიმიცია და, ქეც გაუხარდება ეს. ან კი რათ უნდა ეწყინოს? ამ ლამაზ-ლამაზ ქალებს ჩხუბის დროს ერთს ხომ შეავლებ-შემოავლებს ხელს და მერე გინდა ცემონ და გინდა ტყეზონ, რა უშავს, მოსაკლავათ ხომ არ გაიმეტებენ მართლა!..

არა, გუნიას ქალები, რა თქმა უნდა, არ გაიმეტებენ, მარა ნეტა აი რა კაცები იყვენ, ტუსალი რომ გაიმეტეს სასიკვდილოთ და ფაიტონს ქვეშ ყუმბარა გაუგრიალეს? მტრები იყვენ ნეტა მისი თუ მოყვრები? ეს ხომ ისე, ტყუილათ, მომივიდა თავში, თვარა აბდალის მეტა იკითხავს ამას? გაგონილა განა იმისთანა მოყვრები, რომ ყუმბარას უგდებდენ ამხანაგს? ძველ დროში არ იქნებოდენ ამისთანა ღვთის პარიდან გადავარდნილები, მარა ახლა აღარც ესაა გასაკვირალი. არა, რომ დაუფიქრდეს კაცი,—ერთნაირათ ქე არის ქკუაში მოსასვლელი რაღა, ექიმი ხომ კი აძლევს ავათმყოფს მოსარჩენათ საწამლავს და რაღა გასაკვირალია, რომ ტუსალს ყუმბარა გადაუგდონ გასაქცევათ. იმისთანა ყუმბარა ხომ კი იქნება, რომ დიდი ხმაი ქონდეს და იმავე დროს უკარტყეო იყოს? და თუ შეიძლება, აქანაც, უთუოთ, ასე იქნებოდა. ყუმბარა რომ გასქდება და დაიგრგვინებს, მაშინ სალდათიც კი შეშინდება და სხვაიც. რაღა, სალდათი ვითომ რა არის? იგიც ხომ ჩვენისთანა კაცია და იგიც ქე გეიტყევა შიშით. ასე, შვაში ყუმბარა გრგვინავს, იქით ტუსალი გარბის და აქეო მისი დარაჯები. მერე? მერე დარაჯები მობრუნდენ უკან, ტუსალი კი ღღესაც მირბის... მერე რა? რა და ის, რომ მომაკვდინებელმა ყუმბარამ ტუსალი კატორგიდან დაიხსნა, მეტი არაფერი, მორჩა და გათავდა.

1) უძალო. 2) იხილე „ნიშადური“ № 7. გ. 13.
3) „ნიშადური“ № 8. გვ. 1.

აგი კი გათავდა, მარა აი რუსთა კუ-
რის არჩევნების გათავებას და დაბოლავებას
რომ არაფერი ეშველა!.. ხელ-მეორე არჩევ-
ნებზედაც ხულიგნები ქარბობდენ დანარჩე-
ნებს, მარა ესდევებმა მაინც ჩააჩოქეს ისინი
და მაინც. ჯერ გამარჯვება არავის რგებია,
რადგან ხმები გაიყო სხვა და-სხვა პარტიათა
და ჯგუფთა შორის, მარა საბოლოოთ, მესა-
მე არჩევნებზე, ცხადია, ხულიგნებს დარჩებათ
ბურთი და მოედანი. საქმე ისაა, რომ მესამე
არჩევნებზე გამარჯვებისათვის, ობსოლიუტური
(ნახევარზე მეტი) ხმის უმრავლესობა აღარაა
მიუცილებელი პირობა და შედარებითი უმ-
რავლესობა ახლაც ქე აქვთ ხულიგნებს, რო-
მელთაც კანონიც, დროც, გარემოებაც და
ზოგიერთი ვაზეთებიც კი ხელს უწყობს...

და რომ უწყობს, ამას ვაზეთი „ისარიც“
აღარ ფარავს. ამ ვაზეთის პირველ გვერდზე
გამოდის ერთი უცნაური განცხადება. გამო-
სულა, ბატონო ვინცხა ღიპიანი ბურჟუა
სომეხი—ისეკა კასპაროვი და ჩარჩ სირაჯებს
ემუქრება თავის „მევენახეთა“ მიმართ განც-
ხადებაში, რომ, თუ ღვინის ყიდვაში შემეცი-
ლეთ და ფასებს აუწიეთ, მაშინვე გვენერალ-
გუბერნატორთან დაგაბეზღებთო. ა, ბატონო,
აგერ ყოფილა „ისრის“ ფურცლებზე გამოჭი-
მული აშკარა მამბებლარა და ამაზე მეტი თა-
ვის აგდება იქნება!.. რავე, თუ კასპაროვმა
ვიგლო თავი, „ისარს“ რაღა ღმერთი გა-
უწყრა, რომ დაუბეჭდა ამისთანა საჯაყი გან-
ცხადებ? წინეთაც ქე გამიგონია, ვგონებ კი-
კიდეც წამიკიოხანეს ვაზეთში, რომ „ისარი“
ბურჟუების მომხრე და მოსარჩლეაო, მარა კი
არ მჯეროდა და ახლა რომ არ დევიჯერო, სა-
საცილოთ ამიღებენ და რა ვქნა?

სასაცილოთ ასადები მე კი არა და ქუთაი-
სის გუბერნიის სახალხო სკოლების დირექტორი
ბ. სემიონოვი კი ყოფილა სწორეთ. ეს ახირებუ-
ლი დირექტორი ქუთაისის ქალაქის გამგეო-
ბას ეკითხება: ქალაქის სკოლებში რათ ასწავ-
ლიან ქართულათ ქართულ ენას, სამშობლოს
აღწერას, საღმთო სჯულს და ბუნების მეც-
ნიერებასო; რას ნიშნავს, რომ რუსულ ენას

მეორე წლიდან აწყებიებენ მოსწავლეებს და
არა სკოლაში შესვლის დღიდანო და სხვა.
ყველაფერი ყველაფერია, მარა მე როგორღა
უნდა გავაკეთო რევიზია ასეთ სკოლებშიო,
ჩივა დირექტორი, როცა ქართული არც ვიცი
და რომც ვიცოდე, ისე თავსაც არ დავიმცი-
რებ, რომ ამ ენაზე ვილაპარაკეო?

საქმე ისაა, რომ ახლა მთავრობისაგან,
განმათავისუფლებელი მოძრაობის გავლენის
ძალით, ნება დართულია—სკოლებში ასწავ-
ლონ 1881 წ. ყოფილი ნამესტნიკის მიერ
დამტკიცებული პროგრამით. ეს ბ. სემიონოვს
ან არ ცოდნია და ან არ უნდა იცოდეს,
მარა ეს სულ ერთია: მისი ცოდნა-უცოდნა-
რობა აღმა ქარს, დაღმა წყალს!.. და ანდა-
ხაც მოვიყოლოთ:

„როგორც მოხვალ სვინაჲ,
ისე წახვალ შინაჲ“...

უკუღმართი.

პროვინცია

სამეგრელო. ვინ მოჩმება, რომ ჩვენში
შიმშილობააო? ეს ცოცხალი ტყუილია! შარ-
შან ისეთი მოსავალი იყო მთელ სამეგრელო-
ში, რომ იმისთანა თავის დღეში არ ყოფილა.
წელსაც დიდი მოსავალი იქნება, თუ ღმერთ-
მა მოგვხედა და წვიმებმა არ გადილო. აქე-
დანვე ვაფთხილებ ჩვენს საზოგადოებას, რომ
შემწეობისათვის თავი არ შეიწუხოს.

დ. სამტრედია. ამ დღეებში სამტრედიის
ბოქაული ვაბუნია თავის სტრაჟნიკებით თავს
დაესხა გლეხთა კურიიდან არჩეულ „ვიბორ-
შიკის“ ილია კობალეიშვილს და დაიჭირა.
ამისთანავე გაჩხრიკა სხვა რამდენიმე ოჯახიც
და დაატყვევა „ვიბორშიკის“ ერთი მეზობელი
—ბესარიონ კობალეიშვილი, სხვები კი სახლ-
ში არ დაუხვდა, თვარა იმათაც არ დააყენებ-
და კარგ დღეს.

როგორც ჩანს, ბ. ვაბუნია დიდი პოლი-
ტიკის კაცია: მან გლეხების „ვიბორშიკთან“
ერთათ მისი ამოზრჩველებიც დაატუსაღა, რომ

ხალხისათვის ექვეები გაეფანტა, ვითომ „ვიბორ-შჩიკებისათვის“ არავის ვიჭერო, მაგრამ ნაქურდალს მიმაღს რომ კუდი უჩანდა, სწორეთ გაბუნიას საქმეც ისეა.

ამ რამდენიმე დღის წინეთ სამტრედიის ციხიდან ერთი ტუსადის გაქცევამ ჩვენი ბოქაული—ბ. გაბუნია ძალიან გააწიწმატა. ტუსადის დაქვერა მის მეტმა არავინ იკისრა, ამიტომაც მაზრის უფროსი დიდ მადლობას უთვლიდა მას, მარა, რადგან ნაკისრები ვერ მოიყვანა სისრულეში, დაესხა ცეცხლზე წყალი და მაზრის უფროსი მადლობის მაგიერ წყრომას უგზავნის და ბრძანებას აძლევს, რომ, თუ

ორი კვირის განმავლობაში ტუსადი არ ამოგიჩენია, პაგონებზე ხელი აიღეო.

შევარდენი.

სოფ. ხაშში. ცნობილი მამასახლისთ—მამასახლისი იოსებ იმედაშვილი, სასიხარულოთ, ბოქაულათ ინიშნება. იმედა, რომ, აქამდე თუ ხიზნებს გადაგვამტერა, ახლა ცოლებს გადაგვამტერებს და მაშინ კი... მაშინ გუბერნატორთა-გუბერნატორათ დანიშნავენ. და რაღა უნდათ ხაშმელებს!.. სწორეთ ბედი კარზე მოადგებათ!..

აქაური.

დეს სკმარისათ არაფერი ჰქონია, ნახევარჯერ შიშველ-ტიტველი, მშიერ-მწყურვალი იყო, ახლა სულ მესხვაფერა. არ იფიქრო, მკითხველო, თითქო ჩემი ამხანაგი ჩანჩურა ზარბაცი, ან უვიცი ყოფილიყოს; არა, ის ძრიელ შრომის მოყვარე, კარგათ განვითარებული და გაბედული კაცი იყო, ათ სხვა-და-სხვა ევროპიულ და აზიურ ენაზე ლაპარაკობდა. მიუხედავათ ამისა, ის არასოდეს არ ღირსებია ადამიანურ ცხოვრებას. ევროპა, ამერიკა და აზიის მეტი ნაწილი მოვლილი ქონდა მას, ობოკის (აფრიკაშია) გამოჩენილი გმირის აშინაგის ამხანაგიც იყო მაშინ, როცა უკანასკნელს ზურგზე ბოლი აადინეს და ობოკიდან პორტსაიდა?დე ბოძზე მიკრული გამოგზავნეს კონტანტინოპოლით ოდესსაში. საბრალო ჩანჩურა, ჯერ კიდევ სულ ახალგაზდა ყმაწვილი დაბრუნდა აფრიკიდან და მთელი წლის განმავლობაში დაეხეტებოდა უსაქმით ოსმალეთში. ერთი შეხედვით შეატყობდით, რომ ის ნამდვილი ბოგანო იყო.

მე იმას აბა როგორ წარმოვიდგენდი, თუ ბედისაგან ასე დევნილს, ლარიბ-ლატაკ ძველ ამხანაგს, შორს ოსმალეთში მოხეტიალეს, აქ გოლოვინის პროსპექტზე, შევხვდებოდი და ისიც უკანასკნელ მოღაზე, ევროპიულათ ჩამულს, ოქროს საათით, ლაიკის ხელთათმებით, ოქროს თავიანი ტროსტით და „ლაკიროვანი“ ჩექმებით! მისი ხმელი და მაღალი აგებულება, არწივისებური ცხვირი, მოგრძო პირის-სახე, ბტყელი ბეჭები, გონიერი შუბლი, გორაშესკვნილი წარბები, ოდნავ შექალარე-

მვასკვეშისტის თავგადასავალი

სწორეთ ათი წელი იქნებოდა, რაც ჩემი ამხანაგი ჩანჩურა აღარ მენახა. სრულიადაც არ ვფიქრობდი მის ნახვას და ისიც აქ, ჩვენს ქვეყანაში. ერთ დღეს ვხედავ, მოულოდნელათ გამომეკიმა წინ!..

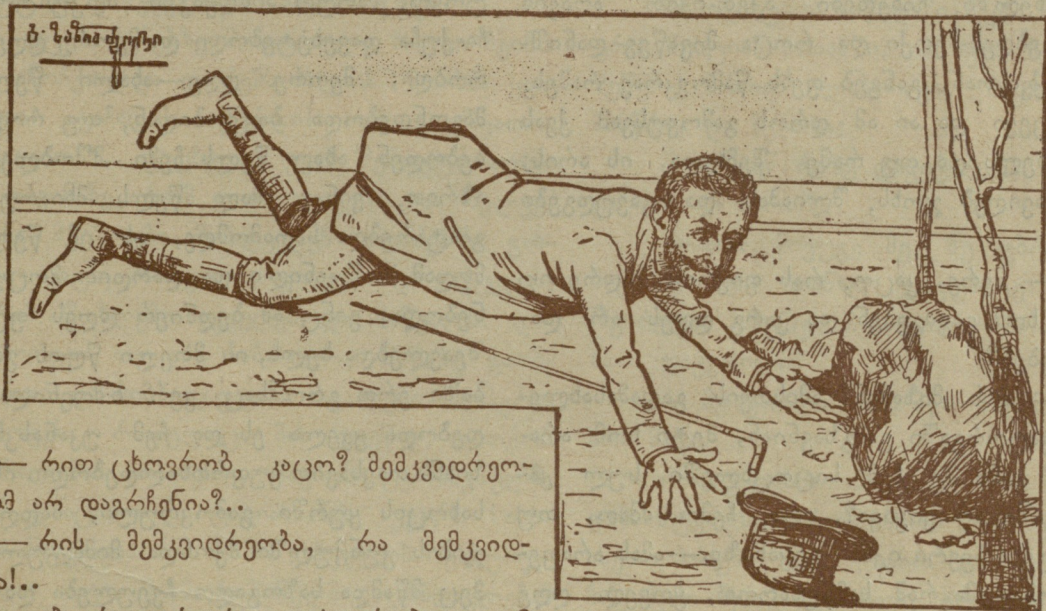
ჩემ განცვიფრებას საზღვარი არ ქონდა. ის კაცი, რომელსაც ოცი წლის განმავლობაში ვიცნობდი, როგორც უბედურს, ობოლო'ერს და უპატრონოს და რომელსაც არასო-

ბული წვერ-ულვაში, კობტა მიხვრა-მოხვრა და გაბედული, მედგარი სიარული ნათლათ ამტკიცებდა, რომ ის ახლა ძრიელ კმაყოფილი იყო, თუ თავის ბედს არა, თავის კუჭის მაინც.

- კაცო, ეს შენა ხარ? — ვკითხე მე.
- ასე მგონია, — მომიგო.
- როდის, საიდან, სად?..
- აქ, ოსმალეთიდან, მეორე წელია...
- მერე?..
- რა, მერე?...
- რას აკეთებ, რას შვრები, როგორ ხარ?..
- რას უნდა ვაკეთებდე, არაფერს, ვცხოვრობ...
- საქმეზე ხარ, ჯამაგირი გაქვს?
- არც ერთი, არც მეორე, ვცხოვრობ ისე რაღა?..

- რა ჯგუფში?!
- განა არ იცი? აბა აგიხსნი. ჩვენ ვართ სულ 50 კაცი პარტიაში, ჯგუფში. ვწერთ დღეში 50 წერილს სხვა-და-სხვა შეძლებულ პირთ და მათგან ფულებს ვღებულობთ, ასე რომ დღეში ერთი მეორეზე 5 მანეთი მაინც შეგვხვდება თითოს.
- რას ამბობ, კაცო?! გავაწყვეტე მე, — ნუ თუ ექსპროპრიატორების ჯგუფში ხარ?..
- დიახ, მერე რა გაგიკვირდა, ცუდი ხელობაა თუ?..
- მერე, ეგ ხომ საშინელება!.. კაცს კლავთ, ასახიჩრებთ, ცარცვავთ, აშინებთ!..
- სრულებითაც არა, ჩვენ არც ერთი ისეთი არ გვირეგია, რომელსაც კაცის მოკვლის ან გაცარცვის შნო ქონდეს. განა მე არ მიცნობ? როგორც მე არ შემიძლია ასეთი საშინელი საქმე ჩავიდინო, ისე არც იმათ... ჩვენ

- რით ცხოვრობ, კაცო? მემკვიდრეობა ხომ არ დაგრჩენია?..
- რის მემკვიდრეობა, რა მემკვიდრეობა!..
- აბა როგორ, რით ცხოვრობ, კაცო? საიდუმლოა რამე?
- დიახ, საიდუმლოა, აქ ვერ გეტყვი... გამომდვა მკლავში ხელი და ლუღხანაში შემიყვანა; მიღმა კუთხეში ერთ მაგიდას მიფუჯექით. მოითხოვა ლუდი და დაიწყო:
- მადლობა ღმერთს! ეს ერთი წელიწად ნახევარი იქნება ყოველ დღე ვძლები, კარგათ მაცვია და კარგი ოთახიც მაქვს...
- კაცო, არ მეტყვი, რა საქმეა ასეთი?
- ჯგუფში ვარ ჩაწერილი.

მხოლოდ წერილებს ვწერთ და ვუთვლით, რომ ამა და ამ ადგილას ამდენი და ამდენი ფული შემოდევით ქვას ქვეშ, თორემ სიკვდილი არ აგცდებაო. ორმოცდაათიდან დღეში, სულ ცოტა რომ ვთქვათ, ხუთი მაინც მოიტანს და შემოდებს ქვას ქვეშ დაბარებულის ნახევარს მაინც და ხან სრულადც. თუმცა ამ ბოლო დროს, როცა ხუთას მანეთს ვწერთ, 50-ის მეტს აღარ გვიღებენ, მაგრამ რა ვუყოთ, — ვჯერდებით.

— ყოველთვის ფული დაგიხვდებათ?—
ვკითხე.

— ოჰ, არა, ამხანაგო! ხან ისეთი გინე-
ბა და წყევლა-კრულვის წერილებია შემოდე-
ბული, რომ ღმერთი რომ ისმენდეს, ერთიც
ალარ ვიქნებოდით ამ ქვეყნათ.

— მერე როგორ მივაქვთ იმ ქვას ქვეშე-
თიდან ფული, თუ წერილი? არ გეშინიათ?

— გვეშინია კი არა, სასიკვდილო ცივ
ოფლში ვიწურებით, მაგრამ რას იქ!.. როცა
ფულებს დავიყოფთ,—ყველა გვაღიწყდება.

— მაინც, როგორ გამოვაქვთ ქვას ქვე-
შიდან ფული?

— ოჰ, ამხანაგო, რომ იცოდე, რა წვა-
ლებაა!.. ორმოცდაათ დღეში ის ერთი დღე,
რომელიც მე შემხვდება, სწორეთ სატანჯვე-
ლია... მივდივარ იმ ადგილას, საცა დაბარე-
ბულია ფულის შემოდება, ნელ-ნელა ტროს-
ტით ხელში, ვიხედები აქეთ-იქით არავინ
მიყურებდეს-მეთქი და როცა მივაწევ დანიშ-
ნულ ქვასთან, განგებ ფეხს წამოვკრავ რამეს,
წავიქცევი და აი ამ დროს გამოვუსვამ ქვას
ქვეშ ხელს და თუ რამე შემხვდა, ის არის;
მერე ავიღებ ჯოხს, შლიაბას და გავუდგები
გზას.

— მერე, კაცო, რას ფიქრობ, ადრე თუ
გვიან ხომ გაგიგებენ და კარგ დღეს არ და-
გაყენებენ?

— რას მიზამენ? ამისთვის გადამასახლე-
ბენ, კატორგაში გამგზავნიან, მეტი ხომ არა-
ფერი? განა მე ჩემ სიცოცხლეში სულ კა-
ტორგაში არ ვიყავი? არა, ჩემო ძმაო, თუ
ბურჟუები ბევრი იქნა ქვეყანაზე,—ამას არაფე-
რი ჯობია, მაგრამ სამწუხაროთ, ყოველ დღე
კლებულობს შემოსავალი... რეაქციამ თავზა-
რი დაგვცა, ბურჟუებიც როგორღაც გამამაც-
დენ, იმდენს ალარ იძლევიან.

ჩვენ ხომ ფულისთვის კაცს არ მოვკლავთ.
ამ გზით რომ შეგვეძლოს ერთი ორი მაგა-
ლითის მიცემა, მოგვეცა ღვთის წყალობა, იმა-
ტოს შემოსავალი.

— მაშ წინეთ რაღა იყო, რომ ფულის-
თვის აუარებელ ხალხს ხოცდენ?

— იყო წინეთ, ჩვენს გარდა, კიდევ სხვა
ჯგუფები, რომლებიც კლავდენ ყველას, ვინც

ფულს არ გაუგზავნიდა. იმათი ტაქტიკა ჩვენც
გვშველიდა მაშინ.

ბევრი ველაპარაკე ჩემ მეგობარს, რომ
ხელი აეღო ამ საზიზღარ საქმეზე, მაგრამ
არაო, მითხრა, სანამ ჩემი შემოსავალი ხუთ
შაურზე არ ჩამოვა დღეში,—თავს არ დავანე-
ბებ, რადგან ასეთ ცხოვრებას სხვა საქმე არ
მომანიჭებსო.

ბაია.

დ ე ზ ე რ ტ ი რ ი *)

(ა მ ბ ა ვ ი)

190... ქრისტეშობისთვის უკანასკნელი
დღე საშინელი ცივი და სუსხიანი იყო. თოვ-
და, მაგრამ თოვლს ნიადაგი ვერ ეშოვა და
ქუჩებზე ისევ წყალი და ტალახი იდგა. უპალ-
ტოვო, მარტო ბინდუკაში მოკუნტული, ქუ-
ჩა-ქუჩა დავხეტებოდი და მეორე დღეზე ვფიქ-
რობდი; მეორე დღე—ახალი წელი იყო.
მაგონდებოდა ბავშობიდან, თუ როგორ ეგე-
ბებოდენ ახალ წელს ჩემი მშობლები. მათი
აზრით, ვინც ახალ წელს მხიარულათ არ
გაატარებდა საღამომდე, ის იმ წელში სულ
მუღამ მოწყენილი და დარდით მოცული იქ-
ნებოდა; ვინც ამ ბედნიერ დღეს ფულს ვერ
შეავლებდა ხელს, ის მთელი წლის განმავლო-
ბაში ერთ გროშსაც ვერ იშოვნიდა. მაგონ-
დებოდა ყველა ეს და ჩემ უკანასკნელ აბა-
ზიანს თავსავით ვუფრთხილდებოდი. ის, ცხვირ-
სახოცის ყურში გამოკრული, სადღაც უბის
ჯიბის კუნჭულში მქონდა მიმაღული. მაშინ
მეც მწამდა საზოგადო ჩვეულება და მეც მინ-
დოდა ახალ წელს დილას ფულისთვის შემეგ-
ლო ხელი.

დიდხანს ვიარე ფიქრებში გართულმა
ერთ ყრუ და უსიცოცხლო ქუჩაში, სადაც
ეტლებიცა და ხალხიც იშვიათათ მიდი-მო-
დიოდენ. ასეთი სიწყნარე ნებას მაძლევდა
დალაგებით მეფიქრა თავის თავზე. ცოტა
ხნის შემდეგ გადავწყვიტე წასულიყავი ბაზ-
რისაკენ, საიდანაც მოისმოდა ჩარჩების ხმა-მა-

*) გაქცეული სალდათი.

ლალი ყვირილი მუშტრების მისაწვევით. იქ შემედლო მენახა საახალწლო ათასნაარი სანოვაგე, თუმცა მე არაფრის ყიდვა არ შეეძლო, რადგან საახალწლო აბაზის მეტი არაფერი გამაჩნდა. მე წავედი ისე, ბაზრის დასათვალიერებლათ: მინდოდა გამეგო, ვინ რას ყიდდა და ვინ რას ყიდულობდა. ამ აზრით მე გავსწიე ჩქარი ნაბიჯით ბაზრისკენ. მივდიოდი და თანაც თვალს ვავლებდი ქუჩის პირათ დაწყობილ გასაყიდ ნივთებს და იმათ ახლოს მოსიარულე ხალხს. ჩემს გარშემო ყველაფერი მხიარულებით იყო მოცული, სახეზე ყველას სიამოვნების ღიმილი უკრთოდა. მე თვალს ვავლებდი თფილ ქურქებში გახვეულებს, რომლებსაც შეხედულობა უმტკიცებდათ, რომ კმაყოფილი იყვენ გასული წლით და გახარებული მომავალით. ამოდენა ხალხში მე მარტო თავის თავი მეგონა უბედური და ვიწყვედი ჩაჩენის დღეს.

უცებ ქუჩებზე მოსიარულე ხალხი შეინძრა, აჩოქოლდა და ჩემს ახლოს მოისმა ყვირილი: „ყაჩაღი!.. ქურდი!.. არ გაუშვათ!.. მოკალით!“.. ფიცხლავ უკან შემოვტრიალდი და დავინახე, რომ გოროდოვები და ხელკეტნიანი მეეზოები მოსდევდნ ძონძებში გახვეულ კაცს, რომელიც ცთილობდა გაქცევას, მაგრამ მუხლები ეკვეცებოდა საწყალს. დამიხლოვდა თუ არა საბრალო, მიწაზე გაიშხლართა და სიბრაღულთ თვალები მიაპყრო მეეზოვეს, რომელიც მას დაეწია, თითქოს შებრალებას ითხოვსო, მაგრამ უკანასკნელმა აღარ დააცალა და ტალახიანმა კეტმა სისხლით შეეუღება ძონძებში გახვეულს გაბურჯნული თავი. მისმა საწინელმა დაბლაღლებამ სიბრაღული აღმიძრა, და სისწრაფით გადავდგი ნაბიჯი მისკენ. მოცვივდნ კიდევ სხვა გოროდოვები და მეეზოვები და დაუწყეს ბღვერა მიწაზე გაშხლართულს. მე მინდოდა გამოვსარჩლოდი ამ სასიკვდილოთ გამზადებულ ადამიანს. მეეზოვეს სისხლიან კეტში ხელი ვტაცე და თანაც შევუყვარე: „რას ერჩით, რა დააწავა ამ საწყალმა კაცმა?“ მინდოდა კიდევ რაღაცა მეთქვა, მაგრამ ერთმა პოლიციელმა ხელი წამავლო და დაუყვირა ამხანაგებს: „ВЪ участокъ его!“ მე დამიქი-

რეს და წამიყვანეს მესამე საპოლიციო ნაწილში. წამიყვანეს ჩემთან ერთათ სისხლში ამოსვრილი ძონძებში გახვეულიც. ის თავ ჩაღუნული მოდიოდა; გაჩხილი თავიდან შეუმჩნევლათ ამოდიოდა სისხლი, როგელიც სიცივისაგან ისევ თმაზე რჩებოდა გაყინული. მის თვალებში, რომლებიც წინ ტალახს ჩასცქეროდნ, მე ვერ შევამჩნიე ვერც ერთი ცრემლი, ვერც ნალღველი და მწუხარება; ისინი საიდუმლო მრისხანებით გამოიყურებოდნ.

ის იყო საშველო ტანის, ქერა. თუმცა წვერი და თმა საკმაოთ მოზდილი ქონდა, მაგრამ მაინც ეტყობოდა, რომ ახალგაზდა იყო. ტანზე დაფლეთილი პალტო ქონდა პერანგზე გადაცმული; პალტოს გაცვეთილი სახელოდან მოჩანდა ტიტველი იდაყვი; ერთ ფეხზე წულა ეცვა, მეორეზე კი გაცვეთილი ჩექმა.

საპოლიციო ნიწილში ჩვენ მოგვათავსეს ერთ ნესტიან ოთახში. ის იყო, მე უნდა დამეწყო მასთან ლაპარაკი, მაგრამ მან დამასწრო და მკითხა:

— თქვენ რაზე დაგიჭირეს? თქვენც ხომ ყაჩაღი არ ხართ?

— არა, მივუგე მე, მე უბრალოთ დამიჭირეს და თანაც დაგუმატე: ვინ იცის, შეიძლება შენც ჩემსავით უბრალოთ ხარ ხარ დაქერილი?

— მე ყაჩაღი ვარ, მწარე ღიმილით მითხრა მან.

ამ სიტუებმა მე გამაკვირვა და უფრო დამაინტერესა მისი ვინაობის გაებაშ. მისი ასეთი პასუხი მით უფრო გამიკვირდა, რომ მას, ჩემი შეხედულობით, არ შეეწევდა იმდენი ძალა, რომ ყაჩაღობა გაეწია.

— ამისხენით, გეთაყვა, თქვენი ვინაობა, ან რაზე დაგიჭირეს, — ვოხოვე მე

— ეჰ, ძაო, ჩემი ვინაობა, — ეს გძელი ისტორიაა, ამოოხვრით მითხრა მან. ერთ დროს მეც ვყავი ბედნიერი, მეც ვეტრფოდი ახალგაზღობას... ჩემ მშობლებს ჩემს მეტი შვილი არ გააჩნდათ; მე ვიყავი იმათი სული და გული, მე შევადგენდი იმათ სატრფიალო საგანს, ჩემგან მოვლოდნ ისინი მოხუცებლობის დროს შევლას... მაგრამ შევიქენი თუ

არა ოცი წლის, მომავორეს მშობლებს, ნათესავეებს, მეზობლებს, მომისპეს თავისუფლება, წამიყვანეს და სამხედრო სამსახურში მიკრეს თავი. თუმცა კანონით სამსახური მე არ მიწევდა, რადგან დედის ერთა ვიყავი და მამაც მოხუცი მყავდა, მაგრამ მაინც წამიყვანეს ღრობით; რადგან ჩვენი სოფლიდან ერთი სასაღდათო ახალგაზდა გადაიმალა, იმის მონახვამდი მე უნდა მემსახურა მის მაგიერ. მიდიოდა დღეები და თვეები, მაგრამ მე არ მათავისუფლებდნენ. ჩემი მშობლები სწუხდნენ, ცრემლებს აფრქვევდნენ, ეხვეწებოდნენ მთავ-

სისრულეში ეს ჩემი აზრი. ერთ დღეს, ამხანაგების შემწეობით, მე გავშორდი ყაზარმის კედლებს და გავწიე ფარულათ სამშობლოსაკენ.

მშობლები აღტაცებით მომეგებნენ. ბედნიერათ ვგრძობდი თავს, სანამ მათთან ვიყავი, მაგრამ ეს ჩემი ბედნიერი ცხოვრება ხანგრძლივი აღარ გამოდგა. ჩვენი სოფლის მამასახლისი მალე მოუვიდა მოწერილობა ბოქაულისაგან, რომელიც მე მიზარებდა. მეტი გზა არ იყო, უნდა მოვშორებოდი ჩემ მშობლებს, ჩემ სახლ-კარს, უნდა გადაკარგულყავი საღმე, რომ ჩემი კვალისათვის არ მიეგნო პოლიციას.

მახსოვს, როდესაც ვშორდებოდი მშობლებს, როგორ თვალცრემლიანი გადამეხვიენ ისინი: „მშვიდობით, შვილო, აწი ველარ ვნახავთ ჩვენ ერთმანეთს!“ — გულდაწყვეტილათ მითხრა მამამ. ვტიროდი მეც, არ მინდოდა შორს წასვლა, ხეტიალი, მაგრამ აქ თვალწინ მებატებოდა ისევ ყაზარმის კედლები, საპყრო-

რობას ჩემ გათავისუფლებას, მაგრამ ამათ. მე მესმოდა მათი ტირილი: „შვილო, მწერდა ერთხელ მამა, მე გავყიდე ყველაფერი, რის გაყიდვაც შემიძლო; თუ ახლაც ვერ დაიხსნი თავს, მე მეტი აღარ შემიძლია და უნდა მოვკვდე ასე უნუგეშოთ“. მე ვწუხდნი, გული მიკვდებოდა, მაგრამ რა უნდა მექნა. ბევრი თხოვნები და საჩუქრები მიიღეს ჩემგან ჩემმა უფროსებმა, მაგრამ მე მაინც ვერფერმა მიშველა. ბოლოს, რადგან საშველი არ დაადგა ჩემ საქმეს, გადავწყვიტე ყაზარმიდან გაპარვა. გადავწყვიტე წასვლა და კიდევ მოვიყვანე

ბილე, დ-სციპლინარული სასჯელი, გაროზგვა და დეზერტირებისათვის მოგონილი სხვა ასეთი სასჯელი. მახსოვდა, როგორ გაროზგეს ერთი გაქცეული საღდათი, როდესაც ის პოლკში მოიყვანეს; ყურს ახლაც ესმოდა მისი შემადრწუნებელი ღრიალი...

(დასასრული იქნება).

გლენის პასუხი.

(„გლენის აღსარების“ გამო)

გმაღლობ, ჩემო „ნიშადურა“,
 რომ კისრულად შენ ჩემ დაცვას
 და სოციალ-დემოკრატებს
 თავზე ანგრეფ მიწას და ცას!..
 მაგრამ ერთი ეს მიბძანე,
 ჩემო დიდო აპეკუნო,
 რა საბუთი უნდა შექნდეს,
 რომ ისინი დავიწუნო?!..
 შენ ვითომდა სამსახურს სწევ,
 კსურს მოიგო ჩემი გული,
 მაგრამ შენი ვეჭვილობა
 განლავს დათვის სამსახური!..
 შენ, რომ გვიანს გააშვავნე
 ვითომ ჩემი აღსარება,
 რათ არ მკითხე, — შენა რატუვა
 ჩემ უურებს თუ ეამება?!..
 ვინ მიმიძღვის — ჭირში, ღხინში,
 ვინა ცთილობს ჩემთვის დღე-ღამე?
 ან ვინ ითმენს ციხე, ციმიბრს,
 ვინ დამაწხა ცოცხლათ დედამ?
 ვინ ჭკეჭდება ბნელ სარდაფში
 ან ვის შეაქვს რწმენა ერში?
 და ამ დროს კი ვინ ოცნებობს
 მდიდრათ მორთულ კაბინეტში?
 დღეს ვინ დაძრწის სოფელ-სოფელ
 შუბლზე ოფლის დარ-დასმული,
 ფეხშიშველი, დაძინილი,
 განატანჯი, წამებული?..
 ნუ თუ, დიდო დიხლამატო,
 ეს ვინ არის, თვით არ იცი?
 იცი, მაგრამ, მაინც სტუნავ,
 როგორც მეტიანა კვიცია!..
 მართალს გეტყვი, ნიშადურა,
 არ მწამს შენი „ფუტერადი“:
 მღვდელი, ბერი, აზნაური,
 თავადი და ღენჯალი.
 მე მწამს მხოლოდ მუშის ბედი,
 ჩემსავით რომ იტანჯება,
 თავს ევლება ხალხს, მსახურებს
 და იმისთვის ბრძოლით კვდება.
 მას, შორს ჩემგან „ნიშადურა“!
 არ მწამს შენი ვეჭვილობა,

არ მწამს შენი აღმაფრენა,
კაბინეტში დევ-გმიბრება!..

გურული გლენი.

მუშათა შორის

ბათომი. დღეს ბათომში საშინელი აღია-
 ქოთია ამტყდარი და ყველა — კაცი თუ ქა-
 ლი — ბათომელ ნოქართა უპარტიო პრო-
 ფესიონალურ კავშირის ძველ ბიუროს დაე-
 ძებს. საოცარი უფრო ის არის, რომ ამ და-
 კარგულმა ძველმა ბიურომ თან რამდენიმე
 დელეგატებიც გაიყოლა, რომლებიც უგზო უკ-
 ვლოთ გადიკარგენ სადღაც. ეს ამბავი, ცოტა
 არ იყოს, დიდ აურზაურსა და მითქმა-მოთქ-
 მას იწვევს კავშირში. კავშირის ახალი წევ-
 რები თხოვენ ყველას, რომხელი შეუწყონ და-
 კარგულების მონახვაში და აღმოჩენაში. აღმო-
 მჩენელთ პრემიათ მიეცემათ ყველა ის ბროშიუ-
 რები, რომლებიც ბიუროს წევრებს ზურგზე
 კიდიათ.

ახალი ბიუროს მონდობილობით

დაკუნია

ბათომი. რასაც დღეს ბათომელი ხაზეი-
 ნები ჩაღიან, ამას ჩვენ სათითაოთ არ მოვი-
 ხსენებთ, მხოლოდ მკითხველის ყურადღებას
 მივაქცევთ ხე-ტყით მოვაჭრე ზოგიერთ ხა-
 ზეინებზე. ამ ვაჭბატონებმა უკანასკნელ ხა-
 ნებში განიძრახეს შეადგინონ ახალი ჯგუფი,
 რომელიც მიზნათ დაისახავს პროგრესთან
 მედგარ ბრძოლას. ამ მიზნით რამდენიმე ხა-
 ზეინმა, მათ შორის უფრო ბ. მამალაძემ და
 ქორქიამ, ოინდომეს ნოქრების დაჩაგვრა და
 ბრძოლით მოპოებული უფლების წართმევა.
 გამართეს რამდენჯერმე კრება და შემდეგი
 დადგენილება გამოიტანეს:

- 1) დაარსდეს ხე-ტყით მოვაჭრე ხაზეინე-
ბის ახალი ჯგუფი, რომელსაც ერქმევა „კვი-
რა-უქმეების მომსპობი ჯგუფი“.
- 2) მუშებს არავითარი უფლება არ ქონ-
დეთ იუქმონ რომელიმე დღესასწაული ან
კვირა.
- 3) ვაჭრობა გძელდებოდეს თვრამეტ სა-

ათს დღეში და 4) ამ მიზნით გაიწიოს აგიტაცია დანარჩენ ხაზენების შესაკავშირებლათ და ჯგუფში შესასვლელათ.

ყუნჩი.

თფილისის რესტორანებში და სასტუმროებში მოსამსახურეთა კავშირი ამით აუწყებს ყველა იმ პირთ, ვისაც უნდათ „ბირიუზის“ სასტუმროში შესვლა, რომ თვითოეული მოსამსახურე დღე და ღამეში 24 საათის ნაკლებ არ მუშაობდეს, დღეში 1/2 გირვანქა პურის მეტს არასა ჭამდეს, სადილი 5 საათზე ადრე არ მოითხთვოს და თუ სომეხი არ არის, არ გაბედოს ადგილის თხოვნა, რადგანაც სასტუმროს პატრონი ბ. ხეჩატურა ძველი რეჟიმის დაშნაკვკაკანი ბძანდება და საშინლათ სძულს ვიგინდარა მუშების გამოგონილი. ახალი პირობები გარდა ამისა, თუ თავისი და ან მის კეთილ მოაწუშუნე ცოლის ნათესავი არ არის, ტყვილა ადგილსაც ნუ ითხოვს.

კავშირის მონდობილობით **პეტრუზადა.**

სახალხო პოლიტიკური მოძრაობა

წინასიძეყვაობა

თავისუფლება, განმათავისუფლებელი მოძრაობა — აი ეს სიტყვები — ვის არ აუტოკებს სიხარულით გულს!.. ეს მარგალიტები ყველას ენაზე აკერია ახლა ჩვენში. ვინ იქნება იმაზე უბედური არსება, ვისაც ერთხელ მაინც მოკრძალებით არ წამოუთქვამს სიტყვა „თავისუფლება“!..

თავისუფლება და უთავისუფლობა აი, ორი, ერთი მეორის მოწინააღმდეგე, ერთი მეორის უარის მყოფელი ცნება. ამ ორ ცნებას თვალ-უწვდენელი უფსკრული ყოფს ერთი მეორისაგან; მათ შორის საერთო და საზიარო არა არის რა. ერთი სიცოცხლე და ნეტარებაა, მეორე კი სიკვდილი და ტანჯვა-წვალება; ერთი სინათლეა, მეორე კი სიბნელე; ერთი სამოთხეს შეედრება, მეორე კი ჯოჯოხეთს; ერთი არსებობაა, ყოფნაა, მეორე კი სრულ არარაობას წარმოადგენს, მოკლეთ რომ ვთქვათ, ერთი ყველაფერია, მეორე კი არაფერი.

და აი, ასეთ არარაობას, ასეთ ჯოჯოხეთს წარმოადგენს დღემდის თვალუწვდენელი რუსეთი და მასთან ერთათ ჩვენი ქვეყანაც.

მარა არც ერთ სულიერ არსებას არ შეუძლია იცხოვროს, თუ ის მოკლებულია ჰაერს, წყალსა და მზის სითფო-სინათლეს. არც ერთ ადამიანს არ შეუძლია იცხოვროს ადამიანურათ, თუ ის მოკლებულია თავისუფლებას. ხალხს არ შეუძლია უთავისუფლოთ, მონობაში დიდ ხანს ყოფნა. ის ან უნდა გადაშენდეს, მოისპოს, ან და ადრე თუ გვიან მან უნდა მოიპოვოს თავისუფლება.

მთელი ჩვენი ცხოვრება სულ თავიდანვე საშინელი ბნელით იყო მოკული. მარა ამ წყველიადშიაც კი ცხოვრების სრღრმეში ნივთიერი ურთიერთობის ნიადაგზე იზრდებოდა და ვითარდებოდა ნელ-ნელა ისეთი ძალა, რომელსაც საბოლოოთ უნდა დაემზო ბნელეთის მთელი სამეფო და ტანჯული ხალხი სინათლეზე ამოეყვანა.

და აი, ეს ძალა უკვე იმდენათ გაიზარდა და განვითარდა ჩვენი ცხოვრების საშოში, რომ ის ძველ კალაპოტში ველარ ეტევა და ახალს ეძებს. მან უკვე გაარღვია ძველი, ვიწრო კალაპოტი და ძლიერ ნაკადულათ გამოხეთქა მისი ნაზირებიდან. მისმა დევ-გმირულმა განძრევამ შეანძრია ჩვენი დახავსებული ცხოვრებაც, ზღვასავით ააგორა და ააბოპოქრა ის.

აი, ამ ძალას, ამ მოძრაობას ქვია **განმათავისუფლებელი მოძრაობა**. აი, ამ ძალას, ამ მოძრაობას მოყავს თან **თავისუფლება**.

თავისუფლება თავისთავათ კი არ მოდის, იმას **მოყვანა**, **ძალთ მოთრევა** უნდა. ის ზეციდან კი არ ჩამოეშვება ოქროს კალათით, არა, ის უნდა იშვას, დაიბადოს აქვე, დედამიწაზე. ამ მშობიარობას, რასაკვირველია, **ტკივილებიც თან ახლავს**, რადგან ის სასწავლებრივათ არ ხდება.

და აი, დღეს ჩვენს ქვეყანაში **იბადება თავისუფლება**. ამ მშობიარობას ხალხისაგან, მასისაგან ხელის შეწყობა ეჭვირება, რომ მისი ჩვეულებრივი, ნოლმარული მიმდინარეობა არ შეფერხდეს, არ დაირღვას და **მახინჯი თავისუფლება** არ დაიბადოს.

ამნირათ, ხალხს, მასას, რომელსაც ისტორიამ, აუცილებლობამ დააკისრა, ასე ვთქვათ, განმათავისუფლებელი მოძრაობის აკუმორობა, ბებიაობა, საამისო ძალ-ლონეც უნდა შეწვედეს, შესაფერი ცოდნა და მომზადებაც უნდა ქონდეს.

მარა აქვს კი ყველაფერი ეს ჩვენს ხალხს, ჩვენს მასას? სამწუხაროთ არა, არ აქვს.

განმათავისუფლებელმა მოძრაობამ ისე უეცრათ მოუსწრო მთელი რუსეთის ხალხს, რომ მისი მნიშვნელობა და სიღიადე შეგნებულად და გათვალისწინებული არ ქონდა ხალხის დიდ უმრავლებობას. ამ მოძრაობის ნაადრევად აფეთქება გამოიწვია რუს-იაპონიის ომში ჩვენი მთავრობის საშინელმა დამარცხებამ. მარა დამარცხებულმა მთავრობამ ადრე ზავი შეკრა იაპონიასთან და უკან, შინისკენ იბრუნა პირი, რომ შეუბრალებლათ დაესაჯა „შინაური მტრები“. აი აქ, ამ შინაურ შეტაკებაში გამოაშკარავდა განმათავისუფლებელი მოძრაობის სისუსტე, მისი მოუმზადებლობა.

და ეს ასეც უნდა მომხთარიყო. ასეთი დიდი საქმის გაძლოლას დიდი ცოდნა და გამოცდილებაც უნდა, მარა მუხრუქებში მყოფ რუსეთის ხალხს ვინ მისცემდა ან ერთსა და ან მეორეს?

გადის აგერ სამი წელიწადი განმათავისუფლებელი მოძრაობის აქტიურათ დაწყებიდან და ბრძოლას, გამარჯვებას ბოლო არ უჩანს. და ეს მიტომ, რომ ხალხი ჯერ კიდევ უვიცია. და უვიცობა კი თავისუფლების მოსიხბლე მტერია. უვიცი და განუვითარებელი ხალხი ვერ არის კარგი მებრძოლი: მის ბრძოლას არ მოაქვს შესაფერი ნაყოფი. თავისუფლება მარტო ფიზიკური ბრძოლით, მარტო იარაღით ვერ არავის მოუპოვებია ახლად; მის მოპოვებას უპირველესათ ყოვლისა **განვითარება, ცოდნა, მომზადება და შეგნება** უნდა. მარა ყველა ეს უცფათ და მოკლე დროში არ შეიძინება. დალაგებულ და საფუძველიან ცოდნას ვერ შეიძენს უბრალო კაცი ვერც კრებების ორატორების სიტყვებიდან და ვერც სქელ-სქელი სამეცნიერო წიგნებიდან გამოიტანს.

ვინც ხალხის, მასის განვითარების და

გათვითცნობიერების საქმეს ემსახურება, იმან მას უნდა მიაწოდოს, სიტყვით თუ წერით, სისტემატიურათ დაწყობილი, ხალხური ენით მკაფიოთ და მოკლეთ გამოთქმული ცოდნა ამა თუ იმ მეცნიერებიდან.

მეცნიერება სხვა-და-სხვა და ყველას თავისი შემოფარგული საგანი აქვს. რა თქმა უნდა, ყოველგვარი ცოდნის შეძენა და შეთვისება საჭირო და სასარგებლოა, მარა ეს ხალხისათვის, მასისათვის მიუწოდებელი და შეუძლებელია. ამისთვის ყოვლის უწინარეს ხალხმა უნდა შეიგნოს ის მეცნიერება, რომელიც წინ გადაუშლის მას თავის საკუთარ ცხოვრებას, ასწავლის მის წასულს, აწმყოს და მუთითებს უკეთეს მომავალზე. ხალხისათვის ყოვლის უწინარეს საჭიროა იმისი გაგება და ახსნა, თუ რა ძალა ამოძრავებს მთელ ცხოვრებას, თუ რა არის მისი განვითარების საფუძველი, ქვა-კუთხედი, თუ რა ძალამ შექნა და წარმოშობა ის უსწორ-მასწორობა კერძო ადამიანთა და მთელ ჯგუფთა შორის, რასაც ვხედავთ ჩვენ სიმდიდრისა და ძალა-უფლების განაწილებაში. ერთი სიტყვით, საჭიროა ხალხმა შეიგნოს უპირველეს ყოვლისა **თავისი დამოკიდებულება გარეშე ბუნებასთან და ადამიანთა სხვა-და-სხვა ჯგუფებთან, სხვა-და-სხვა კლასებთან სხვა-და სხვა დროსა და ეპოქების განმავლობაში.**

და ასეთი მეცნიერება, რომელიც იკვლევს და ხსნის ყოველივე ამას არის **პოლიტიკური ეკონომია**. ამისთვის ჩვენ განვიძრახეთ სწორეთ ამ მეცნიერებიდან მივაწოდოთ ჩვენს მკითხველებს სისტემატიურათ დალაგებული და გასაგებათ დაწერილი მოკლე-მოკლე წერილები. ჩვენ წინდაწინვე ვგრძნობთ, რომ ჩვენი სურვილის ღირსეულათ ასრულება ძნელი საქმეა, მარა „ცდა ბედის მონახვერეაო“ ნათქვამია.

თუ ცოტათი მაინც ხელი შევუწყვეთ ამ წერილებით ხალხის შეგნება-განვითარებას, მის წინ-სვლას,—ჩვენი შრომა დაკარგულათ აღარ ჩაითვლება და ჩვენც სხვა არა გვინდა რა.

ჭალარა.

(შამდევი იქნება.)

ნაუზროსალის გოდება.

მიმაქროდეს, მომაქროდეს
 აქეთ-იქით ხალიჩა...
 დიდხანს ვმადე, შარა პოლას
 საქმე ცუდათ დამიჩხა!...

ნაქურდალი საქონელი
 თავისთავით ცუდაა:
 პოლიციის მოხელეებს
 არ შეახჩენს სუდაა...

ჩინოვნიკი

ოკტ. 6-დან თფილისში გამომდის ყოველ-კვირეული იუმორისტული-კარიკატურებიანი ჟურნალი

„ე კ ა ლ ი“

ჟურნალში დაბეჭდება გაოჩენილ მწერალთა და მოღვაწეთა სურათები მოკლე ბიოგრაფიებით, ლექსები პოემები, მოთხრობები, დრამები, კომედიები და სცენები; მოკლეთ და გასაგებათ შედგენილი წერილები პოლიტიკური ეკონომიიდან ისტორიული, სურათები და წერილები ახლო წასულიდან და სხვ.

დასაბეჭდი წერილები სუფთათ უნდა იყოს დაწერილი ცალ გვერდზე. დაუბეჭდავი დიდი წერილები ინახება რედაქციაში ერთი თვის განმავლობაში, მოკლე წერილები კი არა. პასუხისათვის უნდა გამოიგზავნოს ფოსტის მარკები.

თანამშრომლებს შესაფერი ჰონორარი მიეცემათ.
 ჟურნალი წლიურათ ღირს 5 მან. ცალკე ნომერი 10 კაპ.

რედაქცია დროებით იმყოფება თფილისის სტამბაში: Тифлисъ. Семеновская ул. д. № 4. типогр. „Надежда“.

რედაქტორ-გამომცემელი პლატონ გაჩეჩილაძე.